

(Прес за РС, 18. 1. 2011)

Године 2011, 2. јануара о Св. Игњатију, сједиште Захумско-херцеговачке епископије враћено је у Мостар. Био је то више симболички повратак јер ни велелепна Саборна црква, ни Владичански двор, ни Православно гробље, темељито разорени од стране комшија током минулог грађанског рата, нису још обновљени. Владика Григорије одржао је литургију у другој омањој цркви и служио славски ручак у оближњем изнајмљеном ресторану.

Посматрачима је одмах пало у очи да међу стотинак одабраних гостију није био присутан нико од највиших званичника РС, тим више што актуелна ентитетска власт иначе његује изузетно добре односе са хијерархијом Православне цркве, а предсједник са владиком, наводно, и личне. Тешко је претпоставити да позиве такође нису добили ни Радмановић, Радојичић, Џомбић и др., али из Бањалуке је стигао само градоначелник Давидовић. И одмах су почела ружна нагађања да на свечани чин вјерског прекорачења ентитетских граница врх РС и СПЦ у РС не гледају исто.

Нека нагађања, опет, свечаност у Мостару стављају у много шири контекст хришћанског измирења и поновног уједињења пред глобалном експанзијом милитантног ислама.

Кажу, док врх РС, прагматично окренут актуелној политици, у томе види макар и само индиректан и симболични корак ка реинтеграцији „грађанске“ БиХ, дотле се СПЦ у РС, окренута историји и традицији, тешко одриче ратом напуштених подручја на којима је пустила стољетно коријење. Било би то симетрично размимоилажењима на хрватско-католичкој страни, гдје је још од почетка 90-тих постојао латентан сукоб између лидера непризнате Херцег-Босне и босанских фрањеваца, који нису жељели да се одрекну Босне Сребрене, макар у њој практично више и не било католичких вјерника. И док је код њих ствар преломљена у прилог бораца за трећи ентитет, на нашој страни 2.јануара у Мостару сличан проблем је можда тек наговјештен.

Нека нагађања, опет, свечаност у Мостару стављају у много шири контекст хришћанског

измирења и поновног уједињења пред глобалном експанзијом милитантног ислама. Отуда је католичка репрезентација на славском ручку била изузетно бројна и ауторитативна, а поздравни говори су одисали екуменизмом, насупрот исламској вјерској заједници, коју је представљао само градски муфтија, са шкртим честиткама домаћину. Владика Григорије, опет наводно, припада новој већини у синоду СПЦ која, насупрот тврдо негативном ставу пок. патријарха Павла, сада уз подршку државе припрема долазак папе у Ниш. За мостарском софром сједио је и министар вјера Србије, али не и неки из Српске. У мјесту рођења цара Константина за двије годи не биће наине одржана свехришћанска прослава 17 стољећа Миланског едикта о толеранцији према религији која ће освојити свијет. Дио православног свијета ту манифестацију ишчекује као пожељан корак ка хришћанском јединству (васељенски патријарх нпр.), а дио страхује да би могао завршити доминацијом јачег партнера или расколом у властитим редовима (руски патријарх нпр.).

Разарање православних светиња и прогон вјерника јесу предводили припадници ХВО, али су до рата и Срби и српско били лоцирани на данас бошњачкој лијевој обали Неретве, па обнова цркве и повратак православца из стратешко-политичких разлога подржавају не само Хрвати, који су концентрисани на десној обали ријеке, него и њихови западни заштитници из Ватикана и осталог католичког свијета.

Сљедећа претпоставка цијелу причу враћа у оквире БиХ, односно у локални троугао комплексних национално-вјерских односа. Разарање православних светиња и прогон вјерника јесу предводили припадници ХВО, али су до рата и Срби и српско били лоцирани на данас бошњачкој лијевој обали Неретве, па обнова цркве и повратак православца из стратешко-политичких разлога подржавају не само Хрвати, који су концентрисани на десној обали ријеке, него и њихови западни заштитници из Ватикана и осталог католичког свијета. Заузврат, Захумско-херцеговачка епископија би добила вањску подршку за преузимање великих и вриједних земљишних посједа и некретнина у Мостару, које је још у годинама послје Другог свјетског рата конфисковала и национализовала комунистичка власт, па се и данас воде као државна (федерална, ентитетска, кантонална) својина. У том послу легитиман интерес СПЦ и није баш увијек идентичан интересу цивилне власти РС.

Има их који у свему препознају комбинацију регионалне фрустрације становништва и свјетовне аспирације њиховог владике. Источна Херцеговина је током рата и дејтонским миром не само територијално и популационо редукована, него и трауматично одвојена од Неретве као жиле куцавице и Мостара као старе регионалне пријестонице. У овом подручју, гдје је становништво страначки тијесно подијељено између СДС и СНСД и живи удаљено од Бањалуке као политичког, економског и културног центра на

Повратак у Мостар?

Пише: Ненад Кецмановић
четвртак, 20 јануар 2011 18:10

супротном крају РС, владика Григорије је своје духовно лидерство, кажу, ваниснтитуционално проширио и на политичко. Према таквом тумачењу, регионални црквени поглавар је овим потезом не само вјерницима него и невјерујућим земљацима понудио илузију обнављања везе са великим градом и великом ријеком, а многим чак и илузију повратка на изгубљена огњишта. Нудећи имагинарне промјене, што може као свештеник, у замјену за стварне, које објективно не може политичар, он је, наводно, желио да ојача ауторитет личности која и на небу и на земљи представља сужену Херцеговину и носталгичне Херцеговце.

Источна Херцеговина је током рата и дејтонским миром не само територијално и популационо редукована, него и трауматично одвојена од Неретве као жиле куцавице и Мостара као старе регионалне пријестонице.

Најавио је да ће са повратком сједишта епархије почети и масовнији повратак Срба у Мостар. Реално, неће се вратити ни он сам, а остали Срби још мање. Он неће зато што још нису обновљени ни Саборна црква ни Владичански двор па нема гдје ни да станује ни да службује. Они зато што су одавно продали или замијенили куће, станове, земљу, локале, па ће у старом крају моћи да се моле, али неће имати ни гдје ни од чега да живе. И када православни објекти буду обновљени, владика Григорије ће само повремено навраћати у Мостар, а трајно ће остати у Требињу са већином својих вјерника. Баш као што и владика Николај столује у Сарајеву, а живи и чинодејствује на Сокоцу. Ни у Бањалуци и Требињу није као прије, па не може бити ни у Сарајеву и Мостару.

Лијепо је што је Св. Стефан први пут послје рата свечано обиљежен на темељима мостарске саборне цркве и зато владика Григорије заслужује признање. Било би још љепше да том приликом није остао простор за нагађања о дивергенцији духовне и свијетовне власти у РС. Свака у своме домену треба самостално да дјелује, али и да сарађују и међусобно се подупиру.